

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 1

BEOGRAD 1932 GOD.

BROJ 4

IV. PRETHODNI SASTANAK SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 15 JANUARA 1932 GODINE U BEOGRADU

Pre sedavali:

Pre sednik Verifikacionog odbora
DR. JOSIP ŠILOVIĆ

a zatim

Pre sednik Senata
DR. ANTE PAVELIĆ

Sekretari:

DR. VASO GLUŠAĆ i DR. IVAN GMAJNER

Prisutni su g. g. Ministri: Pre sednik Ministarskog Saveta, Ministar trgovine i industrije, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, Ministar pravde, Ministar šuma i rudnika, Ministar građevina, Ministar finansija, Ministar fizičkog vaspitanja.

— Početak u 16 i 30 časova. —

Sadržaj:

1) Čitanje i usvajanje zapisnika III prethodnog sastanka.

2) Usvajanje izveštaja i predloga Verifikacionog odbora o uvažanju ostavke g. N. Preke, senatora i Ministra građevina, i pozivanju na njegovo mesto za senatora Đirlića Petra, publiciste iz Splita.

3) Izbor Pre sedništva Senata. — Pozdravni govori Pre sednika Senata G. Dr. Ante Pavelića i Potpre sednika G. Dr. Frana Novaka.

Pre sednik Verifikacionog odbora Dr. Josip Šilović: Gospodo senatori, otvaram IV prethodni sastanak. Molim g. sekretara da izvoli pročitati zapisnik III prethodnog sastanka.

Privremeni sekretar Dr. Vaso Glušać čita zapisnik III prethodnog sastanka.

Pre sednik Verifikacionog odbora Dr. Josip Šilović: Prima li se ovaj zapisnik? (Prima se). Zapisnik je primljen i overava se. Molim g. sekretara da pročita izveštaj Verifikacionog odbora.

Privremeni sekretar Dr. Vaso Glušać čita:

SENATU

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Verifikacioni odbor primio je preko Pre sednika Senata ostavku na senatorski mandat g. Preke Nikole, senatora i Ministra građevina iz Beograda, izabranog u Primorskoj banovini.

Po razmotrenju izbornih akata za Banovinu primorsku Verifikacioni odbor utvrdio je: da je na kandidatskoj listi za Banovinu primorsku, čiji je nosilac g. Preka Nikola, Ministar građevina, prvi zamenik g. Đirlić Petar, publicista u Splitu.

Na osnovu prednjeg i § 39. Zakona o izboru senatora, Verifikacionom odboru je čast predložiti Senatu da izvoli pozvati za senatora g. Đirlića Petra, publicistu iz Splita.

Pre sednik
Verifikacionog odbora,

Sekretar,

Jovan Altiparmaković, s. r.

Dr. J. Šilović, s. r.

CLANOVI:

Marko Radulović, s. r.

K. Timotijević, s. r.
 Milutin Petrović, s. r.
 Inž. D. Popović, s. r.
 Dr. Želimir Mažuranić, s. r.
 Dim. Ilić, s. r.
 Vilović Osman s. r.

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Prima li Senat ovaj predlog Verifikacionog odbora? (Prima.) Predlog je primljen, i time je g. Dirlić došao na mesto g. Preke za senatora.

Prelazi se na dnevni red. Na dnevnom redu je izbor Predsedništva Senata. Gospodo, mi imamo da biramo predsednika, dva potpredsednika i tri sekretara. Izbor se vrši tajnim glasanjem. Po izričitoj odredbi našeg Poslovnika, i to po § 13, može izbor časništva da se vrši jednovremeno, posebnim listama. Ja predlažem da vršimo izbor jednovremeno, posebnim listama. (Prima se). A sada imamo da izaberemo kocom trojicu skrutatora za svaku kutiju. Molim g. sekretara da izvlači imena gospode senatora koji će biti skrutatori.

Privremeni sekretar Dr. **Vaso Glušac**: (Izvlačeći listiće s imenima senatora saopštava): Kao skrutatori za prvu kutiju izabrani su: g. g. Kukuljević-Sakcinski Fran, Dr. Ljubibratić Sava i Simonović Milan, za drugu kutiju: g. g. Popović Daka, Mažuranić Dr. Želimir i Majstorović Dr. Ivo, za treću kutiju: g. g. Marjanović Milan, Mahmudbegović Sefedin i Mitrović Vlada.

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Određujem pauzu od pet minuta da se razdele glasački listići.

(Posle prekida sednice).

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Nastavlja se sednica. Pristupićemo tajnom glasanju za izbor Predsedništva Senata. Molim gospodu senatore da redom, prema prozivci, prilaze stolu i spuštaju svoje glasačke listiće u za to određene kutije. Prva kutija desno od mene je za predsednika, kutija u sredini za potpredsednike, a kutija sa leva za sekretare. Molim gospodina sekretara da čita imena gospode senatora.

Sekretar dr. **Vaso Glušac** proziva gospodu senatore radi glasanja.

(Nastaje tajno glasanje listićima).

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Gospoda, koja se nisu odazvala na prvu prozivku, neka se izvole odazvati na ponovnu prozivku i predati glasačke listiće.

Sekretar dr. **Vaso Glušac** proziva imena trojice odsutnih senatora, i to g. g. Alkalaja dr. Isaka, Bogojevića Vase i Ravnihara dr. Vladimira, koji nisu prisutni.

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Glasanje je završeno. Molim gospodu skrutatore da izvrše skrutinij.

(Posle skrutinijuma).

Pretsednik Verifikacionog odbora Dr. **Josip Šilović**: Rezultat glasanja, gospodo, je ovaj. Glasalo je 69 senatora. Od toga broja dobio je za predsedničko mesto g. Dr. Pavelić Ante 66 glasova. (Uzvici: Živeo!) G. Šerif Aranutović dobio je 1 glas, a dve su cedulje prazne. Prema tome je izabran Predsednikom Senata g. Dr. Pavelić Ante. (Uzvici: Živeo!)

Za potpredsednike glasalo je 69 senatora. Od toga broja dobio je g. Jovan Altiparmaković 62 glasa (Uzvici: Živeo!) a g. Dr. Fran Novak 66 glasova (Uzvici: Živeo!). Ostali su glasovi razdeljeni ovako: g. Sola Atanasije 1 glas, g. Vilović Osman 1 glas, g. Dr. Staničić Aleksa 2 glasa, g. Dr. Vukčević Stanojlo 1 glas, g. Popović Daka 1 glas, a dve su cedulje prazne.

Prema tome su izabrani potpredsednicima Senata g. g. Jovan Altiparmaković i Dr. Fran Novak (Uzvici: Živeo!).

Za sekretare glasalo je 69 senatora. Od toga broja dobio je g. Dr. Gmajner Ivan 67 glasova, g. Dr. Glušac Vaso 67 glasova, g. Popović Milan 66 glasova. (Uzvici: Živeo!), g. Sefedin Mahmudbegović 1 glas, a dve cedulje su prazne. Prema tome, izabrani su za sekretare Senata g. g. Dr. Gmajner Ivan, Dr. Glušac Vaso i Popović Milan.

Molim izabranog Gospodina Predsednika Senata da zauzme predsedničko mesto, kao i celo Predsedništvo Senata.

Pretsednik dr. **Ante Pavelić** (zauzimajući predsedničko mesto): Gospodo senatori, gledajući vas ovako sakupljene u ovom poštovanom domu, vidim da vas većinu poznajem još iz onog doba kada je stvarna naša država; vidim ovde mnoga lica prekaljena u narodnim borbama, koja u sebi nose veliki dio narodne istorije; vidim da su ovde u većini ljudi, kojima je u mukotrpoj narodnoj radnji bila lozinka: sve za obraz a obraz ni za šta. Na tim licima odaržaju se događaji iz onih teških vremena kada se je nakon istorijske izdržljivosti naše nacije trebalo pristupiti ujedinjenju i izgrađivanju svoje nove države. Vidim ovdje održan kontinuitet između onoga što je bilo dok su od nas mnogi bili u tudim državama i ovoga stanja sada, kad u svojoj vlastitoj državi hoćemo da po svom iskustvu iz prošlosti sebe cijele sagorimo na oltaru vjekovne nam svetinje naše Jugoslavije (Aplauz i burni uzvici: Živeo!) — To sve rada tako uznositi osećaj da je pojmljivo što je naš dobni Predsednik u času otvarenja Senata dao izraza svom ponosu u tom što je jugoslovenski građanin i time nas sve oduševio. Neka mi je na tome kao i na trudu hvala od nas sviju. (Aplauz i uzvici: Živeo!) — Pod konac svjetskog rata, mi koji nismo bili tako sretni kao braća u ovim stranama, da smo imali svoju državu, i koji smo bili počeptani i razdijeljeni u razne partije da nas događaji ne zateknu nepripravne, bili smo u tom složni, ako nećemo da i nadalje budemo tuđe oruđe, da treba da sve što nas razdvaja eliminiramo. Tako je došlo do zajedničkog obrazovanja Narodnog vijeća koje je bilo jedne misli u tom da stvorimo jedinstvo državno sviju Srba, Hrvata i Slovenaca. — Posljedica toga bila je Adresa od 1 decembra 1918 i ja sam sretan da sa ovog mjesta predsjednika Senata na koje sam došao vašom dobrom voljom, mogu da pred našom javnošću i pred inostranstvom podvučem činjenicu da se sa isto onakvim oduševljenjem, kao onda kada sam predao Adresu Njegovom Visočanstvu Regentu, tako i danas, kada sam najvišom pažnjom Vladara došao u Senat, rado

primam ovog časnog položaja, na koji ste me vi uzdigli svojim povjerenjem i na kom očekujem vašu dragocjenu potporu.

Gospodo senatori! Poslije trogodišnje stanke u parlamentarnom razvitku, aktom od 3 septembra 1931 ponovo je zaveden Ustav, koji uz Narodnu Skupštinu predviđa i Senat kao Narodno predstavništvo. Ovaj za javnost novum u parlamentarnom životu izazvao je pojedinačno mišljenje da bi tijelo koje nije proisteklo iz direktnih izbora, moglo ostati bez potrebnog dodira sa narodom. Držim da upravo demokratsko doba, u kom često demagogija zna zavesti birače na stranputicu, nalazi u ustanovi Senata nuždan korektiv. Poznavajući sastav našeg Senata i prošlost ljudi koji su u nj došli, imamo nade da ćemo znati pronaći pravi put za skladan rad sa Narodnom skupštinom i Kraljevskom Vladom koja je morala da nastavi ondje, gdje je Vlada koja je došla iza 6 januara 1929 morala da završi. — To će nam biti utoliko lakše što je Vlada G. Ministra Pretsednika Živkovića obavila golem posao u korist naroda i u pitanjima unifikacije države. (Aplauz i uzvici: Živeo!) Promjena starog imena države u Jugoslaviju, povlačenje starih časnih zastava, bezbroj dobrih zakona, te izjednačenje državljana u pitanju tereta, tako su veliki narodni poslovi da će ostaviti trajne tragove u cjelokupnom budućem životu naše države.

Senat izražavajući svoje priznanje za taj rad režimu, koji je vladao do sastava Narodnog predstavništva, mora sada, nakon povratka ustavnog stanja, biti svjestan toga da i na sebe preuzimlje veliki dio odgovornosti za dalji državni razvoj. — Unatoč teškoj ekonomskoj krizi u čitavom svijetu prilike naše zemlje utvrđuju nas u nadi da će savestan rad narodnog predstavništva donijeti dobre plodove, pa da naša zemlja neće tako teško osjetiti pitanje bezposlenosti i gladi, jer kod nas postoji obilje u stoci, žitu i drvetu, te nema ni trzavica kao u drugim zemljama. Kod nas ne postoji pitanje nacionalnih manjina u opasnom obliku; mi ne poznajemo ni antisemitizam kao neki pokret; kod nas nema akcija koje bi bile izraz rasne i vjerske mržnje i nesnošljivosti. Naši zakoni daju punu slobodu ispovjedanju vjere, računajući sa svima osjetljivostima, daju i manjinama pravo upotrebe njihovog jezika u školama. Loyalni građani Jugoslavije, ako se solidarišu sa državom kao cjelinom, i ako su za jasnu državnu i jugoslovensku orijentaciju, lako će kod nas, bez potresa i sukoba, srediti sva svoja vjerska i nacionalna pitanja. — Istina je da preživljujući privrednu krizu, radi toga ima i potištenosti u narodu, pogotovo na selu, gde seljak mora sve svoje proizvode dati u besceñje. Tome moramo posvetiti najveću pažnju. Ali, to još ne daje povoda za očajanje, jer privredni izvori naše zemlje, radna snaga našeg naroda i dobra organizacija mogu za sve to naći rješenja. — Vodeći o tom brigu nadamo se da će se daljim reformama državne uprave državna Vlada još više rasteretiti i preneti na Banovine glavnu brigu za sva ekonomska, društvena i kulturna pitanja, a ona će onda moći još više da sve svoje snage posveti djelu vladanja i općim velikim ciljevima državne jugoslovenske politike. U tom pravcu dobro će joj doći glas naroda iz Narodne skupštine i Senata.

Gospodo senatori, istorijski manifest Njegovog Veličanstva Kralja od 6 januara 1929. (Sva gospoda se-

natori ustaju i uzvikuju burno i oduševljeno: Živeo Kralj) početni je datum jugoslovenskog preporoda. Njegove su riječi: „Kraljevina Jugoslavija, organizovana u dubokom vjerovanju, predstavlja onu višu sintezu naših rasnih izražaja i oblika, koje će unutrašnjom harmonijom omogućiti razvoj svih lijepih strana naše rase, a spolja podavati snagu, jedinstvo i čvrstoću jednogrvnog naroda. U takvoj Kraljevini Jugoslaviji, duboko sam uvjeren, postići će se ostvarenja onih ustanova, one državne uprave i onog državnog uređenja, koje će najbolje odgovarati općoj nacionalnoj potrebi i državnim interesima.“

Stoga je njegov apel: da se uzdigne nacionalno jedinstvo kao svjetinju i državu stavi iznad svega, te da u državnoj upravi ima da vlada puna zakonitost, pravda i apsolutna jednakost za sve, našao najdublju zahvalnost u svim rodoljubivim srcima, jer je dao mogućnost da se veliko djelo državne konsolidacije i narodnog izmirenja postepeno provodi. Narod otvara oči i vjeruje u srećnu budućnost svoju i države. Živio narod, živila Jugoslavija! Da živi Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksandar! (Sva gospoda ustaju i uzvikuju gromko i oduševljeno: Živeo Kralj!) Da živi Njezino Veličanstvo Kraljica i cijeli Previšnji Kraljevski dom! (Sva gospoda ustaju i uzvikuju gromko i oduševljeno: Živeli! Živeli!)

Pretsednik dr. **Ante Pavelić**: Reč ima g. Dr. Novak, potpredsednik Senata.

Potpredsednik Dr. **Frān Novak**: Gospodo senatori, visoka Skupštino, izvolite primiti moju duboku zahvalnost za veliku čast i veliko poverenje, koje ste mi izvoleli iskazati svojim izborom za drugog potpredsednika Senata.

Gospodo, ja sam svestan te velike časti, kojom sam odlikovan, a u isto vreme svestan sam i visokih dužnosti koje su mi ovim izborom poverene. Molim Vas da verujete da ja hoću da ispunjavam svoje dužnosti po svojoj najboljoj savesti i volji. Među te dužnosti spadaju osobito staranje i briga o poštovanju onih odredaba, koje sadrži naš Poslovnik i koje nam nalažu naša moralna svetinja i osećanja. Osobito smatram i osećam svoju dužnost da štitim u svakoj prilici, kako u spoljnjem tako i u unutrašnjem, čast i autoritet visoke zbornice, kao što je Senat Kraljevine Jugoslavije. U tome smislu primite, gospodo senatori, moju najveću zahvalnost. (Pljeskanje i uzvici: Živeo!)

Pretsednik Senata Dr. **Ante Pavelić**: Gospodo, zaključujem današnju sednicu, uz Vaš pristanak, i molim G. Pretsednika Kraljevske vlade da, po primljenom izveštaju o izboru Pretsedništva Senata, izvoli izvestiti Senat kad će Njegovo Veličanstvo Kralj blagoizvoleti otvoriti sednice Senata.

Gospodu senatore molim da se nikako ne razilaze kućama, jer će to biti ubrzo, a ja ću Vas, gospodo, o tome izvestiti u koji će to dan biti.

— Sednica je zaključena u 17 i 45 časova. —

NAPOMENA

Stenografske Beleške zajedničkih sednica Senata i Narodne skupštine štampane su u zasebnoj knjizi.